

Leszek Pawłowski

Zakład Medycyny Paliatywnej,
Katedra Medycyny Rodzinnej
Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Udzielanie świadczeń zdrowotnych przez lekarzy w ramach wolontariatu — aspekty prawne

Performing health care services by physicians working as volunteers — legal aspects

STRESZCZENIE

Wolontariat, rozumiany jako dobrowolna i nieodpłatna działalność na rzecz innych, funkcjonuje między innymi w obszarze ochrony zdrowia, w ramach którego podmioty lecznicze korzystają ze świadczeń wolontariuszy, powierzając im udzielanie świadczeń zdrowotnych oraz wykonywanie czynności niewymagających posiadania szczególnych kwalifikacji. Obok innych osób wykonujących zawody medyczne również lekarze angażują się w wolontariat, wykonując w sposób ochotniczy i bez wynagrodzenia świadczenia, na zasadach określonych w przepisach prawa oraz w treści porozumienia zawieranego z korzystającym (np. szpitalem, hospicjum). Do wolontariatu lekarzy stosuje się ogólne zasady dotyczące działalności wolontariuszy, które zostały przewidziane w przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Niniejszy artykuł prezentuje wspomniane zasady w odniesieniu do udzielania świadczeń zdrowotnych przez lekarzy. W szczególności wymienia i krótko charakteryzuje poszczególne prawa wolontariusza oraz odpowiadające im obowiązki korzystającego. Stanowi również źródło praktycznych informacji dla podmiotów leczniczych, które zatrudniają lub zamierzają zatrudnić lekarzy na zasadach wolontariatu.

W artykule znalazły się także rozważania na temat umowy zawieranej pomiędzy wolontariuszem a korzystającym, nazwanej w języku ustawy porozumieniem. Niezależnie od tego, czy zostało ono zawarte na piśmie, ustnie czy poprzez faktyczne przystąpienie do wykonywania świadczeń na zasadach wolontariatu jest ono czynnością prawną kreującą relację pomiędzy lekarzem wolontariuszem a korzystającym.

Forum Medycyny Rodzinnej 2011, tom 5, nr 4, 362–369

słowa kluczowe: lekarze, prawo, wolontariat, wolontariusze, zawody medyczne, wolontariat specjalistyczny

Adres do korespondencji:

mgr Leszek Pawłowski
Zakład Medycyny Paliatywnej,
Katedra Medycyny Rodzinnej GUMed
ul. Dębinki 2, 80–211 Gdańsk
e-mail: lpawlowski@gumed.edu.pl

ABSTRACT

Volunteering, known as voluntary and unpaid activities on behalf of others, is also present in the area of health care. Without any doubts, health care institutions benefit from volunteers' work. Volunteers may give the professional services according to their profession or they may perform activities that do not require specific qualifications. Physicians, among other medical professions, working as volunteers, perform their activities willingly and without pay according to legal provisions and rules contained in 'agreement' concluded between them and the beneficiary (eg hospital, hospice). General terms and conditions regulated in the Act of Law of April 24th 2003 on Public Benefit and Volunteer Work are applied to the voluntary service of physicians.

This article presents above mentioned rules and regulations concerning physicians who provide health care. In particular, it describes and shortly characterizes volunteer's rights as well as the beneficiary duties in mutual relationship. It is also a good source of practical information for health care institutions, which employ physicians as volunteers (or which are going to do it).

Moreover, this paper considers the legal aspects of 'agreement' established between volunteer and beneficiary. The 'agreement' may be concluded in writing (1), orally (2), or by the actual accession to perform services on a voluntary basis (3). In all mentioned cases, it is always a legal activity that creates a relationship between physician (volunteer) and the beneficiary.

Forum Medycyny Rodzinnej 2011, vol 5, no 4, 362–369

key words: physicians, law, voluntary service, volunteers, health care professions, professional volunteering

2011 rok został ogłoszony przez Komisję Europejską Europejskim Rokiem Wolontariatu. Unia Europejska chce w ten sposób przybliżyć obywatelom państw członkowskich idee dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz innych, która może przybierać różne formy oraz odnosić się do wielu obszarów życia jednostek i grup społecznych. Jednym z nich jest ochrona i promocja zdrowia, w ramach której wolontariusze wykonują zarówno czynności niewymagające posiadania szczególnych kwalifikacji lub legitymowania się prawem wykonywania zawodu medycznego, jak i udzielają świadczeń zdrowotnych w granicach posiadanych uprawnień zawodowych [1]. Pozwala to na wyróżnienie w obszarze ochrony zdrowia odpowiednio wolontariatu niespecjalistycznego i specjalistycznego, obejmującego dobrowolne i nie-

odpłatne udzielanie świadczeń zdrowotnych oraz realizowanie czynności zawodowych przez lekarzy, pielęgniarki i położne, fizjoterapeutów, dietetyków, farmaceutów oraz innych osób wykonujących zawód medyczny [2].

Niniejszy artykuł został poświęcony pierwszemu z wymienionych zawodów, jednak zawarte w nim rozważania w znacznym stopniu znajdują zastosowanie również do pozostałych.

Wykonywanie zawodu lekarza na zasadach wolontariatu może być sposobem na realizację idei bezinteresownego pomagania innym, w oderwaniu od korzyści, jakie przynosi dla samego wolontariusza. Ponadto, zwłaszcza dla młodych lekarzy, jest szansą na zdobycie doświadczenia i odbycie praktyki zawodowej, która pod względem

Wolontariusz, będący stroną stosunku wolontariatu, powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów

Udzielanie świadczeń zdrowotnych przez lekarzy w ramach wolontariatu zawsze wymaga nawiązania relacji pomiędzy wolontariuszem i korzystającym

zakresu udzielanych świadczeń zdrowotnych i nabywanych umiejętności, jest równoważna w stosunku do czynności fachowych realizowanych w ramach umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych [3]. Dla lekarzy, którzy przeszli na emeryturę, wolontariat stanowi jedną z możliwości kontynuowania aktywności zawodowej na innych zasadach niż reguły pracy zarobkowej i dzielenia się bogatym doświadczeniem z młodszymi kolegami.

Podstawy prawne udzielania świadczeń zdrowotnych na zasadach wolontariatu do końca czerwca 2011 roku były uregulowane w art. 10 ust. 3 i 3a ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (tj. Dz. U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 ze zm.), a od 1 lipca 2011 roku znalazły się w art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej (Dz. U. Nr 112, poz. 654). Zarówno przepisy dotychczasowe, jak i nowa ustawa przewidują rozwiązanie, w myśl którego świadczenia zdrowotne mogą być udzielane w ramach wolontariatu, na zasadach określonych w porozumieniu, zawartym z wolontariuszem oraz w przepisach działu III ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2010 r. nr 234, poz. 1536 ze zm.), zwanej dalej u.d.p.p.w.. Należące do tego działu art. 42–50, przewidują ogólne zasady wolontariatu, które stosuje się również do lekarzy udzielających świadczeń zdrowotnych. W świetle art. 2 pkt 3 u.d.p.p.w. można ich uznać za wolontariuszy tylko wówczas, gdy ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na wyżej wspomnianych zasadach.

Udzielanie świadczeń zdrowotnych przez lekarzy w ramach wolontariatu zawsze wymaga nawiązania relacji pomiędzy wolontariuszem i korzystającym. Strony, treść oraz przepisy prawne kształtujące tę relację pozwalają na jej odróżnienie od stosunku pracy i stosunku cywilnoprawnego, w związku z czym można ją określić jako stosunek wolontariatu [4].

Wolontariusz, będący stroną stosunku wolontariatu, powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów. Dla lekarzy udzielających świadczeń zdrowotnych na zasadach wolontariatu tego rodzaju warunki zostały przewidziane w przepisach ustawy z dnia 5 grudnia 1996 roku o zawodach lekarza i lekarza dentystry (tj. Dz. U. z 2008 r. nr 136, poz. 857 ze zm.). Określa ona zwłaszcza kwalifikacje i wymagania, jakie powinna spełniać osoba, aby uzyskać prawo wykonywania zawodu lekarza, a także zasady wykonywania tego zawodu, które stosuje się w równym stopniu do lekarzy zatrudnionych na podstawie umów o pracę, umów cywilnoprawnych oraz w ramach wolontariatu. Obowiązek zapewnienia realizacji wymogu kwalifikacji ciąży na korzystającym, który nie powinien dopuścić osób nieuprawnionych do udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach wolontariatu.

Pojęcie korzystającego w żadnym przypadku nie odnosi się do pacjenta, któremu lekarz–wolontariusz udziela świadczeń zdrowotnych, na co mogłoby wskazywać jego znaczenie językowe. Zostało ono zdefiniowane przez ustawodawcę w art. 42 ust. 1 u.d.p.p.w. i dotyczy placówki uprawnionej do zatrudniania wolontariuszy, z którą lekarz zawarł porozumienie. Korzystającymi mogą być organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia) oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, w zakresie ich działalności statutowej, a także organy administracji publicznej oraz jednostki im podległe lub przez nie nadzorowane. Warto podkreślić, że są one uprawnione do zatrudniania wolontariuszy wyłącznie poza zakresem prowadzonej działalności gospodarczej [5]. Od 1 lipca 2011 roku do katalogu korzystających zostały dodane podmioty lecznicze wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy

o działalności leczniczej. Należą do nich: przedsiębiorcy, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, jednostki budżetowe, instytuty badawcze, fundacje i stowarzyszenia, których celem statutowym jest wykonywanie zadań z zakresu ochrony zdrowia i których statut dopuszcza prowadzenie działalności leczniczej, oraz kościoły, kościelne osoby prawne lub związki wyznaniowe, w zakresie, w jakim prowadzą działalność leczniczą. Nowe przepisy pozwalają na zatrudnianie lekarzy na zasadach wolontariatu w ramach działalności leczniczej placówek ochrony zdrowia, które działają w celu osiągnięcia zysku lub są przedsiębiorcami. Jest to niewątpliwie dobre rozwiązanie, zmierzające przede wszystkim do zaspokojenia potrzeb pacjentów, nie zaś do zwiększenia oszczędności placówek ochrony zdrowia.

Udzielanie świadczeń zdrowotnych przez lekarzy na zasadach wolontariatu można rozpatrywać zarówno z perspektywy praw i obowiązków lekarza wolontariusza, jak i z perspektywy praw i obowiązków placówki ochrony zdrowia, będącej korzystającym.

Prawa wolontariusza oraz obowiązki i uprawnienia korzystającego zostały przewidziane zwłaszcza w ramach ogólnych zasad wolontariatu, zawartych w przepisach u.d.p.p.w.

Zgodnie z tymi zasadami lekarz wolontariusz ma prawo do uzyskania od korzystającego informacji o przysługujących jemu prawach i ciążących na nim obowiązkach oraz do dostępu do tych informacji. Zakres przekazywanych informacji powinien obejmować wszystkie prawa i obowiązki odnoszące się do wolontariusza, które wynikają zarówno z przepisów ustaw, jak i z aktów wewnętrznych, ustalonych przez korzystającego. Forma poinformowania wolontariusza nie została określona przez prawo, w związku z czym dopuszcza się przekazanie informacji ustnie lub na piśmie. Tę zasadę stosuje się również do prawa wolontariusza

do uzyskania od korzystającego informacji o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami. Korzystający nie jest natomiast zobowiązany do przeszkolenia lekarza wolontariusza z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, wystarczy bowiem przekazanie wspomnianych informacji. Ustawodawca zobowiązał placówkę zatrudniającą wolontariuszy do zapewnienia im bezpiecznych i higienicznych warunków wykonywania świadczeń, w tym w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem, powinna ona zapewnić odpowiednie środki ochrony indywidualnej. Realizacja tego obowiązku przez korzystającego powinna nastąpić na zasadach określonych w art. od 207 do 237¹⁵ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeksu pracy (tj. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.) oraz w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (tj. Dz. U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 ze zm.), a odpowiedzialność za jego naruszenie została uregulowana w art. 283 Kodeksu pracy [6].

Lekarzowi wolontariuszowi, który na polecenie korzystającego realizuje świadczenia poza stałym miejscem ich wykonywania, przysługuje prawo do pokrycia kosztów podróży służbowej i diet, na zasadach dotyczących pracowników, określonych w Kodeksie pracy i rozporządzeniach wydanych na jego podstawie. Ponadto jest on uprawniony do zwolnienia korzystającego, w całości lub w części, z obowiązku pokrywania kosztów podróży służbowych i diet. Dla ważności oświadczenia wolontariusza w tym przedmiocie przepisy u.d.p.p.w. wymagają zachowania formy pisemnej.

Wolontariusz jest uprawniony do żądania od korzystającego sporządzenia i wydania pisemnego zaświadczenia o wykonywaniu świadczeń, w tym o zakresie tych świad-

Udzielanie świadczeń zdrowotnych przez lekarzy na zasadach wolontariatu można rozpatrywać zarówno z perspektywy praw i obowiązków lekarza wolontariusza, jak i z perspektywy praw i obowiązków placówki ochrony zdrowia, będącej korzystającym

”
Do obowiązków korzystającego należy zapewnienie wolontariuszowi ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków, jeżeli strony nawiązały współpracę na okres nie dłuższy niż 30 dni

”
Do uprawnień korzystającego wobec wolontariusza należy również prawo zapewnienia ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, w zakresie wykonywanych świadczeń

czeń oraz do potwierdzenia na piśmie treści porozumienia, jeżeli nie zostało wcześniej zawarte w tej formie.

Do obowiązków korzystającego należy zapewnienie wolontariuszowi ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków, jeżeli strony nawiązały współpracę na okres nie dłuższy niż 30 dni. Następuje ono poprzez zawarcie umowy ubezpieczenia z wybranym przez korzystającego przedsiębiorcą ubezpieczeniowym i opłacanie przez niego składek. W żadnym przypadku korzystający nie może obciążyć wolontariusza obowiązkiem zawarcia umowy takiego ubezpieczenia ani związanymi z nim kosztami. Wynika z tego, że bardziej korzystne dla placówek zatrudniających lekarzy na zasadach wolontariatu jest niewątpliwie zawieranie porozumień na okres przekraczający 30 dni, gdyż wówczas nie ciąży na korzystającym obowiązek zapewnienia ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków. Mimo to wolontariusze nie są pozbawieni możliwości uzyskania świadczeń w razie wypadku, ponieważ zgodnie z art. 46 ust. 2 i 3 u.d.p.p.w. przysługuje im tak zwane zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń. Zasady postępowania w razie wypadku, rodzaje świadczeń z zaopatrzenia i tryb ich przyznawania zostały przewidziane w przepisach ustawy z dnia 30 października 2002 roku o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. nr 199, poz. 1674 ze zm.). Za wypadek uzasadniający przyznanie świadczeń uznają one nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło przy wykonywaniu świadczeń przez wolontariusza. Jeżeli w wyniku tak określonego wypadku lekarz-wolontariusz stanie się niezdolny do pracy, jest uprawniony do ubiegania się o przyznanie świadczeń z zaopatrzenia, do których należą renta z tytułu niezdolności do pracy lub jednorazowe odszkodowanie. Natomiast w razie śmierci poszkodo-

wanego również członkowie rodziny mogą ubiegać się o przyznanie renty rodzinnej i jednorazowego odszkodowania. Wymienione świadczenia są przyznawane i wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na wniosek wolontariusza lub członków jego rodziny, bez potrzeby wcześniejszego zgłoszenia wolontariusza lub opłacania składek [7]. Są one finansowane ze środków budżetu państwa. Wolontariuszowi nie przysługują natomiast świadczenia związane z chorobą zawodową, określoną w art. 235¹ Kodeksu pracy.

Wyżej opisanych zasad dotyczących zaopatrzenia i ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków nie stosuje się, gdy porozumienie zawarte pomiędzy wolontariuszem i korzystającym dotyczy oddelegowania wolontariusza do wykonywania świadczeń na terytorium innego państwa, na obszarze którego trwa konflikt zbrojny, wystąpiła klęska żywiołowa lub katastrofa naturalna. Wówczas korzystający jest zobowiązany do zapewnienia wolontariuszowi ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenia kosztów leczenia podczas pobytu za granicą, jeżeli kosztów tych nie pokrywa się z innego tytułu.

Z kolei w przypadku, gdy wolontariusz jest oddelegowany za granicę w innych okolicznościach niż konflikt zbrojny, klęska żywiołowa lub katastrofa naturalna, zapewnienie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenie kosztów leczenia podczas pobytu za granicą jest prawem korzystającego, nie zaś jego obowiązkiem. W takich warunkach wolontariusz nie ma prawa do zaopatrzenia z tytułu wypadków przy wykonywaniu świadczeń.

Do uprawnień korzystającego wobec wolontariusza należy również prawo zapewnienia ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, w zakresie wykonywanych świadczeń. Lekarz wolontariusz podlega bowiem odpowiedzialności cywilnej za wyrządzenie pacjentowi szkody lub krzywdy, za narusze-

nie jego praw, podobnie jak lekarz zatrudniony na podstawie odpłatnych umów cywilnoprawnych [8, 9]. Korzystający może ponadto zgłosić wolontariusza do ubezpieczenia zdrowotnego i pokrywać wynikające stąd koszty, w przypadkach, gdy nie podlega on temu ubezpieczeniu z innego tytułu [10]. Kolejnym uprawnieniem placówki wobec lekarzy zatrudnionych na zasadach wolontariatu jest pokrywanie innych kosztów niż koszty podróży służbowych i diet, związanych z wykonywaniem świadczeń przez wolontariuszy, które w zależności od woli korzystającego jest realizowane na zasadach dotyczących pracowników (np. koszty dojazdu do szpitala, w którym wolontariusz wykonuje świadczenia). Placówka może również pokrywać koszty szkoleń wolontariuszy w zakresie wykonywanych przez nich świadczeń określonych w porozumieniu. W przepisach u.d.p.p.w. zostało również przewidziane uprawnienie korzystającego do przedłożenia na prośbę wolontariuszy pisemnej opinii o wykonywaniu przez niego świadczeń.

Zgodnie z art. 48 u.d.p.p.w. lekarze wykonujący świadczenia na zasadach wolontariatu na rzecz organów administracji publicznej i jednostek im podległym lub przez nie nadzorowanym, którzy w ramach zawartego porozumienia są wydelegowani do wykonywania świadczeń na terytorium innego państwa, na podstawie umowy międzynarodowej wiążącej Polskę, mają prawo do świadczeń i pokrycia kosztów ogólnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Poza przepisami ustawy, stosunek wolontariatu, którego stroną jest lekarz, kształtują postanowienia porozumienia, będącego szczególnym rodzajem umowy, zawieranej pomiędzy wolontariuszem i korzystającym. Wymagania dotyczące jego treści i formy zostały przewidziane w art. 44 u.d.p.p.w., a w zakresie nieuregulowanym tą ustawą do porozumienia stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywil-

ny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.), zwłaszcza dotyczące zobowiązań umownych. Koniecznymi elementami treści umowy zawieranej pomiędzy korzystającym i wolontariuszem są: zakres, sposób i czas wykonywania świadczeń przez wolontariusza oraz postanowienie o możliwości jej rozwiązania.

Zakres czynności lekarza zatrudnionego na zasadach wolontariatu i udzielającego świadczeń zdrowotnych obejmuje zwłaszcza działania należące do zakresu czynności zawodowych, przewidzianego w art. 2 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, do których należy: badanie stanu zdrowia, rozpoznawanie chorób i zapobieganie im, leczenie i rehabilitacja chorych, udzielanie porad lekarskich, a także wydawanie opinii i orzeczeń lekarskich. Z treści porozumienia może wprost wynikać, że świadczenia lekarza-wolontariusza są wykonywane w sposób ochotniczy i bez wynagrodzenia. Przepisy u.d.p.p.w. wymagają od stron stosunku wolontariatu, aby przewidziały w porozumieniu czas wykonywania świadczeń, w związku z czym należy przyjąć, że może być ono zawarte wyłącznie na czas określony [11]. Zastosowanie kryterium czasu, pozwala na wyróżnienie porozumień krótkoterminowych — zawieranych na okres nieprzekraczający 30 dni i długoterminowych — zawieranych na okres powyżej 30 dni. Pierwsze nie wymagają zachowania formy pisemnej, choć mogą być zawarte również w takiej formie. Jak wyżej wspomniano, na żądanie wolontariusza korzystający powinien potwierdzić na piśmie treść porozumienia krótkoterminowego. Do jego obowiązków należy również wówczas zapewnienie wolontariuszowi ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków. Porozumienia długoterminowe w każdym przypadku wymagają zachowania formy pisemnej, co leży w gestii placówki zatrudniającej wolontariuszy. Warto przypomnieć, że wolontariuszowi będącemu stroną umowy podpisanej na okres przekraczający 30 dni przysługuje prawo do zaopatrzenia

Poza przepisami ustawy, stosunek wolontariatu, którego stroną jest lekarz, kształtują postanowienia porozumienia, będącego szczególnym rodzajem umowy, zawieranej pomiędzy wolontariuszem i korzystającym

z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń, a korzystający nie jest zobowiązany do zapewnienia jemu ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Z istoty wolontariatu wynika dobrowolność w zakresie wejścia w relację, kształtowania jej treści oraz jej zakończenia. Ten ostatni warunek należy wprost przewidzieć w treści porozumienia, poprzez umieszczenie w nim postanowień dotyczących wypowiedzenia tej umowy lub warunków jej rozwiązania przed zakończeniem okresu, na który została zawarta.

Poza zasadami wynikającymi z u.d.p.p.w. oraz postanowieniami porozumień, źródłem praw i obowiązków lekarza–wolontariusza są niekiedy przepisy wewnętrzne ustalone przez korzystającego, do których należą regulaminy wolontariatu. Funkcjonują one w praktyce i kształtują sytuację prawną wolontariusza, mimo że nie zostały przewidziane w przepisach ustaw i rozporządzeń [12].

Podsumowując, można stwierdzić, że wolontariat stanowi jedną z form zatrudnienia niepracowniczego lekarzy w placówkach ochrony zdrowia [13, 14]. Udzielanie świadczeń zdrowotnych na zasadach wolontariatu daje lekarzowi możliwość wykonywania takich samych czynności fachowych, jakie realizują osoby o równorzędnych kwalifikacjach zatrudnione na podstawie umów o pracę i umów cywilnoprawnych (kontraktów). Wykonywanie świadczeń przez wolontariusza nie ma jednak wpływu na uprawnienia pracownicze, w tym na prawo do uzyskania

renty lub emerytury, nie jest bowiem zaliczane do okresów składkowych lub nieskładkowych, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach społecznych [15]. Wspomniane świadczenia są realizowane na zasadach ogólnych dotyczących wolontariatu i zawartych w u.d.p.p.w. Warto jednak podkreślić, że wolontariat jako forma zatrudnienia lekarza nie wyłącza zastosowania przepisów dotyczących zawodu lekarza, wymagań zdrowotnych, sanitarno-epidemiologicznych, praw pacjenta oraz działalności leczniczej, jak również odpowiedzialności zawodowej, cywilnej i karnej. Obowiązek przestrzegania wyżej wspomnianych zasad ciąży nie tylko na lekarzu, lecz przede wszystkim na placówce będącej korzystającym, która jest zobowiązana do ukształtowania współpracy z wolontariuszami zgodnie z u.d.p.p.w. i do poszanowania ich praw.

Stosunek wolontariatu nie stanowi stosunku cywilnoprawnego, mimo że do porozumienia pomiędzy wolontariuszem a korzystającym stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące umów cywilnoprawnych. Aczkolwiek podstawowe przepisy prawne kształtujące ten stosunek nie są zawarte w aktach prawa cywilnego, lecz w u.d.p.p.w. [16].

Chociaż wolontariat w znaczeniu prawnym jest tylko jedną z form zatrudnienia, to w odniesieniu do faktycznych relacji pomiędzy lekarzem i pacjentem, daje większe możliwości w zakresie zaspokojenia szeroko rozumianych potrzeb chorego, które często wykraczają poza obszar opieki medycznej.

PIŚMIENNICTWO

1. Moroń D. Wolontariat w trzecim sektorze. Prawo i praktyka. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009: 119.
2. Pawłowski L., Wapniarska I., Lichodziejewska-Niemierko M. Rola farmaceuty w opiece paliatywno-hospicyjnej — aspekty organizacyjne i prawne. Med. Paliat. Prakt. 2009; 3: 19–27.
3. Stawiarska P. Wolontariat hospicyjny. Perspektywa interdyscyplinarna. Difin, Warszawa 2011: 14.
4. Izdebski H. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz. Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa 2003: 17.
5. Pietrowski D., Skiba J., Niecikowska R. Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszami?

- szem? Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2005: 5.
6. Jackowiak U. Sytuacja prawna wolontariuszy. *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* 2004; 1: 8–12.
 7. Mrozowska M. Wolontariat — prawa i obowiązki. *Prawo Pracy* 2006; 7–8: 33–39.
 8. Kopyra J. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz. C.H. Beck, Warszawa 2005: 139.
 9. Wojnowska E. Wybrane aspekty prawne wolontariatu. W: Kromolicka B. (red.). *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych*. Akapit, Toruń 2005: 147–156.
 10. Gluziński A. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Difin, Warszawa 2005: 91.
 11. Kołodziej K. Wolontariat w pytaniach i odpowiedziach. Poradnik prawny. Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu, Warszawa 2008: 25.
 12. Pawłowski L., Lichodziejewska-Niemierko M. Wolontariat w opiece paliatywnej i hospicyjnej w Polsce — aspekty prawne. *Med. Paliat. Prakt.* 2010; 4: 125–132.
 13. Krzyśków B. Zatrudnienie niepracownicze typu administracyjnoprawnego, ustrojowego, osób pracujących na własny rachunek i w ramach wolontariatu (2). *Bezpieczeństwo Pracy* 2008; 2: 22–25.
 14. Gołat R. Działalność pożytku publicznego i wolontariat, omówienie, tekst ustawy. Ośrodek Doradztwa i Szkolenia, Warszawa-Jaktorów 2005: 91.
 15. Blicharz J., Huchla A. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2008: 131.
 16. Ziemiański B. *Prawo cywilne. Część ogólna*. Poczta 1999: 69.